

# *Accountantsverslag 2018 gemeente Uden*

16 mei 2019



Belangrijkste  
boodschappen



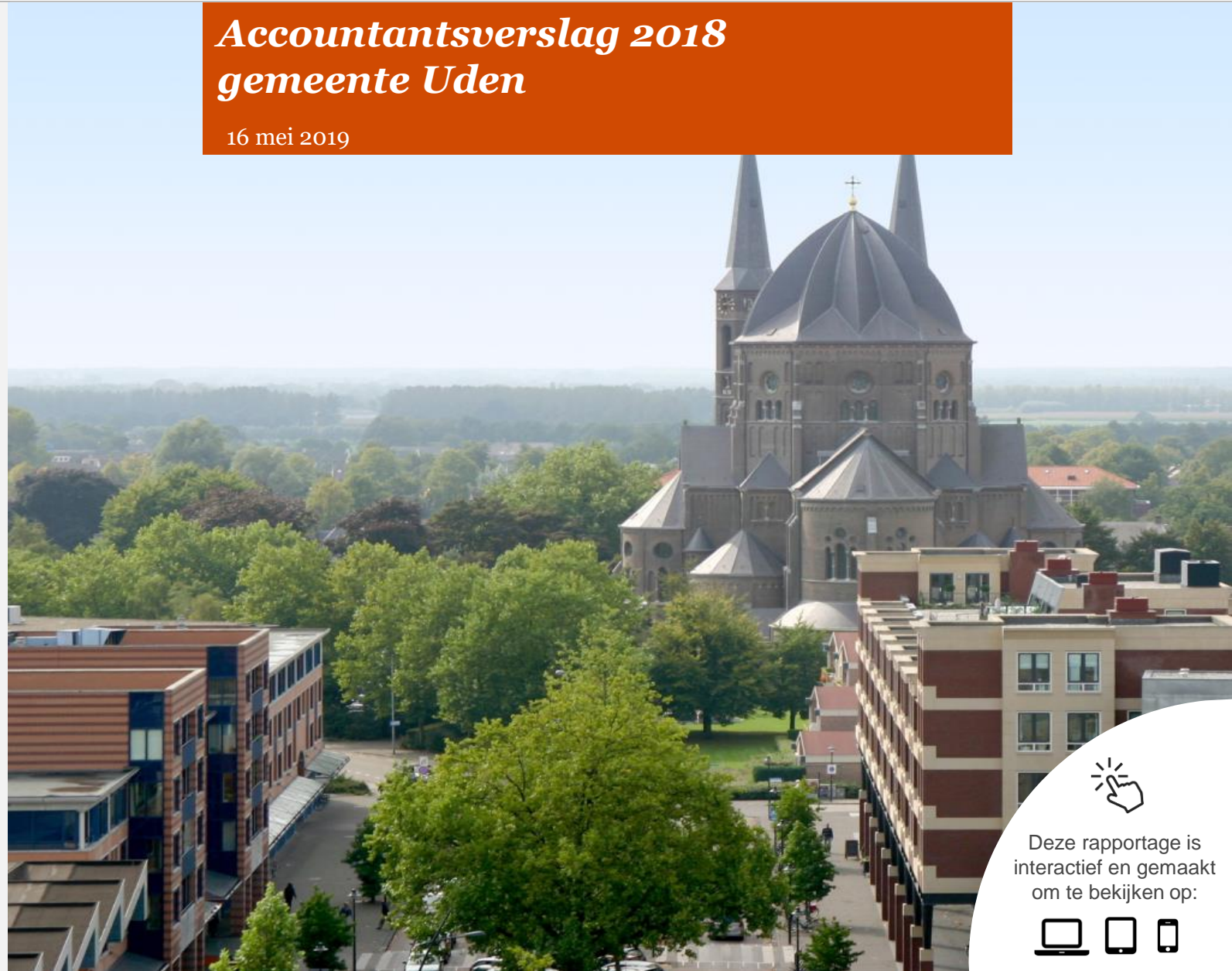
Oordeel bij de  
jaarrekening



Ontwikkelingen voor  
uw organisatie



Bijlagen



Deze rapportage is  
interactief en gemaakt  
om te bekijken op:





Belangrijkste  
boodschappen



Oordeel bij de  
jaarrekening



Ontwikkelingen voor  
uw organisatie



Bijlagen

Aan de raad van gemeente Uden  
Postbus 83  
5400 AB Uden

16 mei 2019

Geachte raad,

Hierbij ontvangt u accountantsverslag met betrekking tot onze controle van de jaarrekening van gemeente Uden voor het boekjaar dat eindigt op 31 december 2018. We hebben onze werkzaamheden uitgevoerd in overeenstemming met ons controleplan 2018. Onze zienswijzen en bevindingen zijn transparant en constructief besproken met de ambtelijke organisatie.

Het rapport bestaat uit drie delen. Deel 1 geeft ons totaaloordeel bij uw jaarstukken. Deel 2 beschrijft de ontwikkelingen voor uw organisatie en uw status van voorbereiding op deze ontwikkelingen. Deel 3 gaat in op de omvang van de goedkeuringstolerantie, onze onafhankelijkheid en een samenvatting van onze formele communicatie.

Graag bespreken we de inhoud van dit verslag tijdens de vergadering met auditcommissie op 20 juni 2019. Mocht u nog vragen hebben, aarzelt u dan niet om contact met ons op te nemen. Wij zijn uiteraard graag bereid om de inhoud van dit accountantsverslag nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,  
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. T.A.G. van Boxtel RA  
senior director



## Belangrijkste boodschappen



## Oordeel bij de jaarrekening



## Ontwikkelingen voor uw organisatie



## Bijlagen

## Onze belangrijkste boodschappen

1. Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring af te geven voor de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid. Ook uit de controle van de SiSa-bijlage komen geen bevindingen naar voren. De Wet normering topinkomens (WNT) is daarbij nageleefd.
2. Uit de controlewerkzaamheden op het sociaal domein is een aantal onzekerheden naar voren gekomen. Deze hebben betrekking op de prestatielevering van de zorglasten Landelijk Transitie Arrangement, niet gecontracteerde zorg en maatwerk van €1.349.000 (2017: €897.000) en de prestatielevering pgb's van €36.120 (2017: €117.000). Deze onzekerheden zijn lager dan de controletolerantie en hebben daardoor geen invloed op de strekking van de controleverklaring.
3. De uitgifte van gronden in de grondexploitaties is in 2018 met ruim 45 hectare voor woningbouw en 60 hectare voor bedrijventerreinen conform prognose gerealiseerd. In totaal is in 2018 voor €6,4 miljoen aan tussentijdse winst verwerkt. Dit betreft voornamelijk de projecten Hoogveld (€3,7 miljoen) en Velmolen Oost (€2,1 miljoen). Bij het actualiseren van de exploitaties is de voorziening voor verliesgevende contracten in lijn gebleven met 2017 op totaal €14 miljoen.
4. De financiële positie van Uden laat een stabiel beeld zien met een solvabiliteit van 38% (2017: 33%). Het eigen vermogen in relatie tot de weerstandscapaciteit laat een toename zien. Dit komt met name doordat de risico's gelijk zijn gebleven en het eigen vermogen in 2018 is toegenomen ten opzichte van 2017.
5. De mate van externe financiering is in 2018 afgenomen. Voor 2018 was het de verwachting dat een langlopende lening van €30 miljoen aanvullend nodig zou zijn. Door het uitstellen van investeringen en hogere baten uit grondverkoop in 2018 dan begroot, bleek dat niet nodig. Hierbij valt het op dat de investeringstaakstelling fors blijft. Vanuit de lopende onderhanden projecten schuift voor €33,6 miljoen door naar 2019, met hierbij de investerings-taakstelling voor 2019 van €23,5 miljoen. Bij de 2<sup>e</sup> afwijkingenrapportage 2018 ging het nog om €45 miljoen. In de begrotingsnotitie 2020 en vooruitlopend op de herindeling met Landerd is een uitputtende lijst met investeringsdoelen gemaakt wat als een reële uitvoeringsprognose wordt gezien.
6. De leesbaarheid van de jaarrekening is goed. De teksten zijn duidelijk uitgewerkt en worden ondersteund aan de hand van grafieken en indicatoren. Het jaarverslag kent een goede mate van concreetheid door de uitwerking van de doelstellingen en de realisatie. De voortgang per doelstelling is zichtbaar gemaakt met een korte toelichting erbij. Dit is verder ondersteund door de beleidsindicatoren.
7. De interne beheersing van de gemeente Uden is op orde. Wij zien op onderdelen mogelijkheden om een verdere doorontwikkeling te maken en hierdoor werkzaamheden die nu in de tweede of derde lijn worden opgepakt te ondervangen in de eerste of tweede lijn. Met behulp van digitalisering kan ook een doorontwikkeling in de primaire processen worden gemaakt.

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)

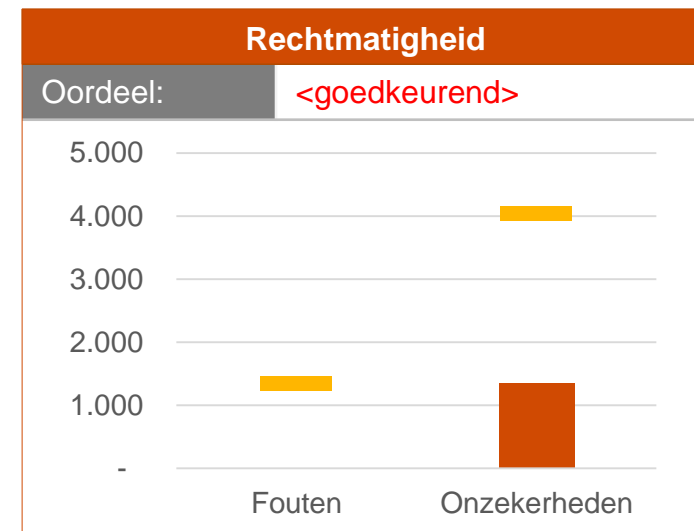
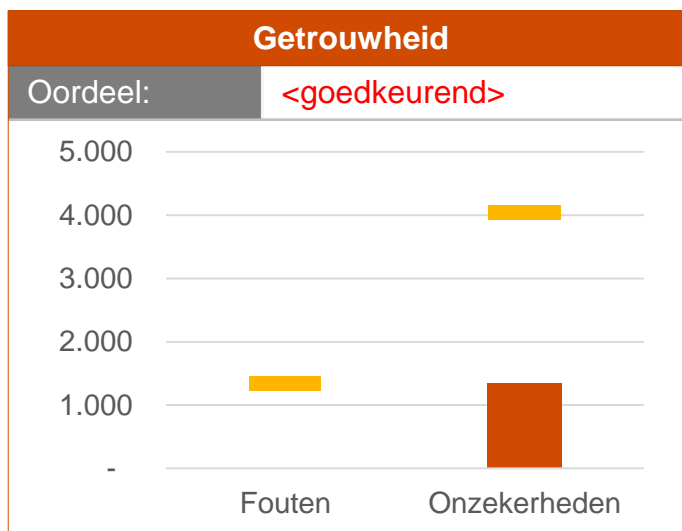
Ontwikkelingen voor uw organisatie

Bijlagen

## Ons oordeel bij uw jaarstukken 2018

Wij hebben de controle van uw jaarstukken afgerond. De **reikwijdte** van onze controle is ongewijzigd ten opzichte van ons controleplan. De door ons geconstateerde ongecorrigeerde bevindingen blijven binnen de door u gestelde goedkeuringstoleranties op het aspect getrouwheid en rechtmatigheid. Dus geeft onze controleverklaring de oordelen zoals hieronder weergegeven.

Voor een nadere toelichting op de bevindingen klik [hier](#).

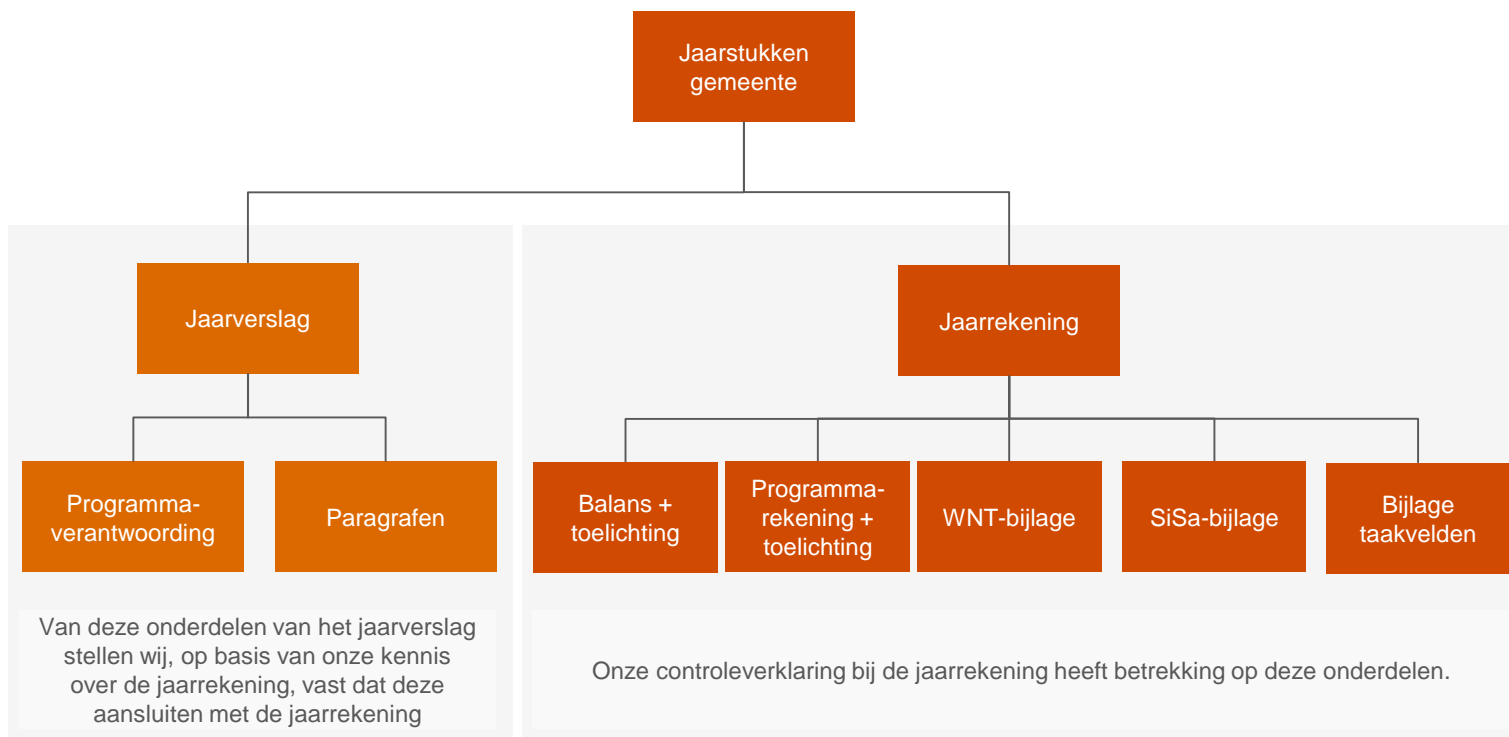


■ = absoluut bedrag fouten of onzekerheden x € 1.000  
 ■ = door u vastgestelde goedkeuringstolerantie x € 1.000

# Reikwijdte van onze controle



De reikwijdte van de controle is zo ontworpen dat er voldoende controle-informatie wordt verkregen met betrekking tot uw jaarrekening, ter ondersteuning van een kwalitatieve controle. In het controleplan hebben wij afspraken met u gemaakt over de reikwijdte van de controle. Wij bevestigen dat de definitieve reikwijdte van de controle gelijk is aan die in het controleplan. Onderstaand hebben wij een samenvatting opgenomen.





Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor uw organisatie

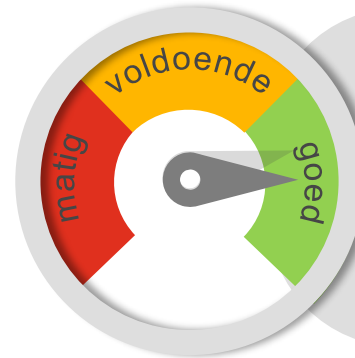


Bijlagen

## De kwaliteit van uw jaarverslag is goed



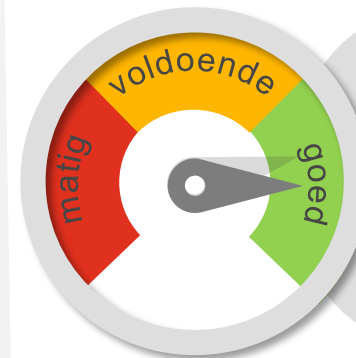
Informatiewaarde is goed



Ons oordeel is gebaseerd op de leesbaarheid, concreetheid en kwaliteit van de analyses. Dit alles vanuit raadsperspectief. Klik [hier](#) voor een nadere toelichting.



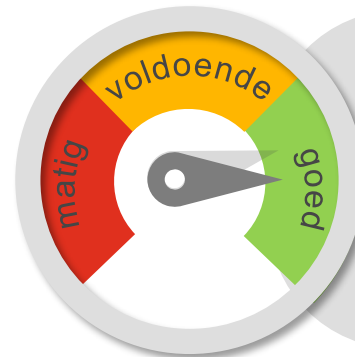
Jaarrekening en jaarverslag zijn verenigbaar



Wij zijn verplicht vast te stellen of wij op grond van de informatie verkregen in onze controle onjuistheden hebben geconstateerd die gebruikers van de jaarrekening zouden kunnen beïnvloeden. Dit is niet het geval.



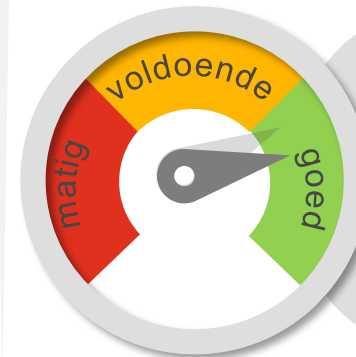
Kwaliteit paragrafen is goed



Wij hebben vastgesteld of alle verplichte informatie in de paragrafen is opgenomen. Daarnaast hebben wij de informatiewaarde van de paragrafen beoordeeld. Klik [hier](#) voor een nadere toelichting.



Jaarverslag voldoet aan eisen BBV



In het BBV zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat uw jaarverslag voldoet aan het BBV.



# Informatiewaarde jaarverslag



De leesbaarheid van de jaarrekening is goed. De teksten zijn duidelijk uitgewerkt en worden ondersteund aan de hand van grafieken en indicatoren. De jaarrekening is opgezet om digitaal te lezen. De pdf versie is moeilijker leesbaar doordat er meerdere links naar specifieke onderdelen in zitten. Verder zijn de links in de digitale jaarrekening vaak naar pdf-bestanden, we zien bij andere gemeenten dat dit direct via internet (html) plaatsvindt wat veel vloeiender gaat.

Het jaarverslag kent een goede mate van concreetheid door de uitwerking van de doelstellingen en de realisatie. Bij de afwijkingen op de financiën is ook de relatie naar het beleid zichtbaar gemaakt.

De voortgang per doelstelling is zichtbaar gemaakt met een korte toelichting erbij. Dit verder ondersteund door de beleidsindicatoren.



## Kwaliteit van de paragrafen

Over het geheel gezien hebben de verplichte paragrafen een goede informatiewaarde.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is een duidelijke uiteenzetting opgenomen van de risico-inventarisatie en de ontwikkelingen hierin. In de paragraaf financiering wordt duidelijk de koppeling gemaakt tussen de behoefte van aantrekken van langlopende leningen en aan de andere kant de investeringsagenda.

In de paragraaf onderhoud kapitaal goederen wordt inzicht gegeven aan het beleid dat achter het onderhoud ligt. In deze paragraaf kan het inzicht verbeterd worden door ook de koppeling te maken met het door de raad vastgestelde onderhoudsniveau en de beschikbare onderhoudsvoorzieningen.

In de paragraaf bedrijfsvoering wordt de koppeling gemaakt naar het programma bedrijfsvoering. Waar vanaf 2017 op basis van de BBV wijziging de overhead taken zijn onder gebracht.


Concluderend zijn wij van ook van mening dat de kwaliteit van de paragrafen op orde is en beoordelen we deze als goed leesbaar.

### Oordeel per paragraaf

Zie onderstaand hoe wij de informatiewaarde per paragraaf beoordelen.

Paragraaf	Oordeel	
	2017	2018
Lokale heffingen	<i>Goed</i>	<i>Goed</i>
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	<i>Goed</i>	<i>Goed</i>
Financiering	<i>Goed</i>	<i>Goed</i>
Grondbeleid	<i>Goed</i>	<i>Goed</i>
Onderhoud kapitaalgoederen	<i>Voldoende</i>	<i>Voldoende</i>
Verbonden partijen	<i>Goed</i>	<i>Goed</i>
Bedrijfsvoering	<i>Goed</i>	<i>Goed</i>





Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen  
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk  
domein


resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie


## Onze bevindingen bij de jaarrekening

Onderstaand hebben wij onze detailbevindingen op de aspecten rechtmatigheid en getrouwheid opgenomen boven de door u gestelde rapporteringstolerantie van €134.000. Door op de bevinding te klikken krijgt u meer toelichting op de bevinding.




Oordeel bij de  
jaarrekening

	Getrouwheid		Rechtmatigheid		
	fouten (x €1.000)	onzekerheden (x €1.000)	fouten (x €1.000)	onzekerheden (x €1.000)	
<a href="#">Onzekerheid prestatielevering LTA, Niet gecontracteerde zorg, Maatwerk</a>		€1.349	<a href="#">Onzekerheid prestatielevering LTA, Niet gecontracteerde zorg, Maatwerk</a>	€1.349	
<b>Totaal Goedkeuringstolerantie</b>	<b>1.346</b>	<b>4.038</b>	<b>Totaal Goedkeuringstolerantie</b>	<b>1.346</b>	<b>4.038</b>



Ontwikkelingen voor  
uw organisatie



Bijlagen



Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen  
jaarrekening

**sociaal domein**

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie



Oordeel bij de  
jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

**Jaarrekening**

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor  
uw organisatie



Bijlagen

## Bevindingen sociaal domein 2018 in lijn met voorgaand jaar

Gemeente Uden heeft de processen om te komen tot een afsluiting sociaal domein uitgevoerd conform het in de interim-rapportage opgenomen plan van aanpak.

De basisregistraties en interne controle op de afgegeven beschikkingen voor zorg leiden niet tot bevindingen.

Voor het sociaal domein neemt Uden deel aan de centrumregeling WMO Brabant Noordoost-Oost en de centrumregeling Jeugd Brabant Noordoost. Hiervoor worden financiële verantwoordingen inclusief controleverklaringen ontvangen. Voor de onderdelen die gemeente Uden zelf uitvoert, zijn interne controles en afstemmingen ingericht.

Tevens heeft Uden de documentatie prestatielevring van zorg verankerd in de reguliere processen. In afstemming met de regiogemeenten in de centrumregeling WMO worden hierbij de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen nog als sluitstuk gebruikt.

In de bijgevoegde tabel geven we inzicht in de totale lasten per onderdeel in het sociaal domein. Hierin zijn de werkelijke cijfers 2017, begroting 2018 en realisatie 2018 opgenomen. Hierin is zichtbaar dat de totale lasten ten opzichte van 2017 zijn toegenomen, maar wel binnen de begroting 2018 inclusief wijzigingen blijven. In 2018 is er voor jeugd €640.000 aan de begroting toegevoegd. Landelijk is de trend van toenemende zorg zichtbaar. Hierbij adviseren wij grip te blijven houden op de toekenning van de zorg.



Domein	Realisatie 2017	Begroting 2018	Realisatie 2018
P-wet Wsw	€ 8.322.229	€ 7.923.025	€ 7.892.638
P-wet Re-integratie	€ 763.306	€ 995.221	€ 1.096.635
	<b>€ 9.085.535</b>	<b>€ 8.918.246</b>	<b>€ 8.989.274</b>
Wmo ZIN	€ 6.436.549	€ 7.447.427	€ 7.106.492
Wmo PGB	€ 482.395	€ 1.649.794	€ 665.884
	<b>€ 6.918.944</b>	<b>€ 9.097.221</b>	<b>€ 7.772.376</b>
Jeugd ZIN	€ 8.807.273	€ 9.233.957	€ 9.010.219
Jeugd PGB	€ 67.682	€ 425.000	€ 435.616
	<b>€ 8.874.956</b>	<b>€ 9.658.957</b>	<b>€ 9.445.836</b>
<b>Totaal</b>	<b>€ 24.879.437</b>	<b>€ 27.674.424</b>	<b>€ 26.207.487</b>





Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen  
jaarrekening

**sociaal domein**

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie



Oordeel bij de  
jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

**Jaarrekening**

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor  
uw organisatie



Bijlagen

## Bevindingen sociaal domein 2018 in lijn met voorgaand jaar

### **Te hanteren foutmarge vanuit de rapportage SVB**

Ten aanzien van de pgb-bestedingen Jeugdzorg en Wmo constateren we dat de externe accountant van de SVB diverse bevindingen heeft geconstateerd ten aanzien van rechtmatigheid. De landelijke foutpercentages zijn specifiek gebaseerd op de materiële fouten. Op basis hiervan is, aan de hand van de eerder uitgebrachte projectiebrieven, de verwachte fout berekend voor de gemeente. Het foutpercentage voor Wmo PGB betreft 3,89% en voor Jeugdzorg PGB 2,5 %. Deze percentages toebedeeld aan de totale pgb-last leveren een onzekerheid op ter hoogte van €36.120. Deze onzekerheid valt onder de rapportagetolerantie en is derhalve niet opgenomen in de tabel bevindingen bij de jaarrekening.

### **Uit regioverantwoording Wmo komen geen fouten en onzekerheden naar voren**

Uit de regioverantwoording Wmo komen voor gemeente Uden geen fouten en onzekerheden voor de jaarrekening 2018 naar voren. De cijfers in de jaarrekening van gemeente Uden sluiten aan met de gefactureerde zorg uit de regioverantwoording. Voor de prestatielevering van de zorg is voldoende zekerheid verkregen uit een combinatie van zelfuitgevoerde werkzaamheden en het beoordelen van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen van de zorgaanbieders.

### **Uit de regioverantwoording Jeugd komen de volgende onzekerheden naar voren:**

De ontvangen rapportages vanuit de regioverantwoording Jeugd hebben de volgende impact op de gemeente Uden:

*Onzekerheden uit LTA, niet gecontracteerde zorg en maatwerk*

In de financiële verantwoording zijn lasten opgenomen voor LTA (landelijk transitiearrangement, niet gecontracteerde zorg en maatwerk) van €1.349.345. Voor deze kosten is het niet mogelijk om prestatielevering vast te stellen. Dit op basis van specifieke afspraken die veelal direct worden doorverwezen. In de regioverantwoording is alleen de juistheid van deze kosten gecontroleerd. Voor het maatwerk is vastgesteld dat is voldaan aan het protocol voor declareren van maatwerk. Derhalve zijn deze zorglasten als onzekerheid in de controle aangemerkt.

*Meerwerk*

Deelnemende gemeenten declareren meerwerk buiten de reguliere zorgcontracten Jeugd aan de centrumgemeente op basis van een afgestemd protocol. In dit protocol is geregeld aan welke voorwaarden de beschikking en de benodigde zorg moeten voldoen om gedeclareerd te kunnen onder meewerk. In de productieverantwoordingen van de zorgaanbieders zijn de meerwerk trajecten ook specifiek opgenomen. Derhalve is voor deze trajecten zekerheid voor prestatielevering verkregen. Voor gemeente Uden gaat het om €125.662.

*Jeugdzorgplus*

Het aandeel van gemeente Uden in de Jeugdzorgplus voor 2018 betreft €329.332. Op basis van de ontvangen assuranceverklaringen van de zorgaanbieders is de prestatielevering van deze zorg vastgesteld.





Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen  
jaarrekening

**sociaal domein**

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie



Oordeel bij de  
jaarrekening

### Schattingen sociaal domein zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2018 beoordeeld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schattingspost	Oordeel					Toelichting
Nog te betalen kosten			●			De nog te betalen kosten bestaan uit de afrekening met de centrumregeling Jeugd Noordoost Brabant en de centrumregeling WMO Brabant Noordoost Oost. Hierin hebben wij geen bevindingen geconstateerd.
Afrekening PGB			●			De definitieve afrekening is opgenomen in lijn met de stukken van de SVB.
Voorziening dubieuze debiteuren sociale zaken			●			Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de waardering.
	<i>controleverschil</i>	<i>voorzichtig</i>	<i>evenwichtig</i>	<i>optimistisch</i>	<i>controleverschil</i>	



Ontwikkelingen voor  
uw organisatie



Bijlagen





Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen

detailbevindingen  
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk  
domein

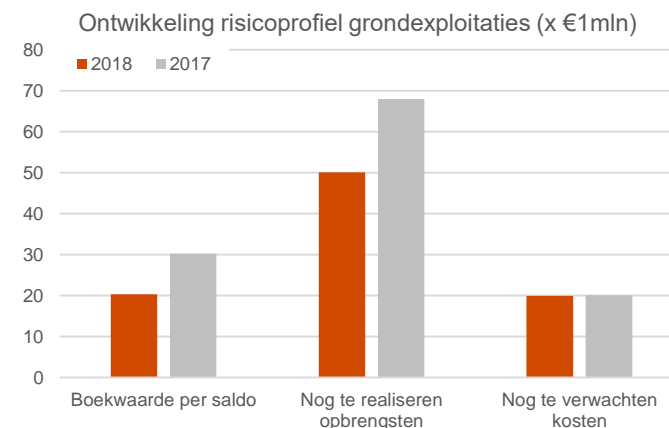
resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie

## Ruimtelijk Domein: meer gronden uitgegeven dan geraamd

In 2018 ligt de uitgifte van gronden voor woningbouw in lijn met de prognoses op 45 hectare. De uitgifte van gronden voor bedrijventerreinen ligt in 2018 hoger dan geprognosticeerd. Gepland was 57 hectare en er is 60 hectare gerealiseerd. De hogere uitgifte komt met name door project Hoogveld. De afname van de boekwaarde is hierbij ook te verklaren door de opbrengsten uit de gerealiseerde gronduitgifte.



### Projectbeheersing is op orde

Wij hebben vanuit de controle op de grondexploitaties ook, in beperkte mate, gekeken naar de projectbeheersing. We zien hierbij een organisatie die actief stuurt op planexploitaties en daarmee samenhangende risico's.

Uit besprekingen en onderbouwingen hebben wij geconstateerd dat er voldoende aandacht is voor de inrichting van projectbeheersing. Vanzelfsprekend blijft beheersing van grondexploitaties ook richting de toekomst een belangrijk aandachtspunt.





Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen  
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie



Oordeel bij de  
jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor  
uw organisatie



Bijlagen

## Grondexploitaties laten een stabiel beeld zien

### Overbrenging zonnepanelenpark Hoogveld-Zuid-Zuid

In de jaarrekening is een herwaardering in materiële vaste activa met economisch nut van €4,0 miljoen verwerkt. Deze herwaardering heeft grotendeels betrekking op de overboeking van de gronden ten behoeve van het zonnepanelenpark Hoogveld-Zuid-Zuid naar de overige gronden in de materiële vaste activa, in plaats van de strategische gronden. Dit in verband met de vestiging van een zonnepanelenpark.

### In 2018 is €6,4 miljoen tussentijdse winst verwerkt

Door de gemeente Uden is in 2018 een bedrag van €6,4 miljoen aan tussentijdse winst verantwoord verdeeld over de diverse planexploitaties. De belangrijkste exploitaties hierin betreffen Hoogveld (€3,7 miljoen) en Velmolen Oost (€2,1 miljoen). Wij kunnen instemmen met de gehanteerde berekenwijze voor de verwerkte tussentijdse winst.

### De voorziening verlieslatende projecten ligt in lijn met voorgaand jaar

Naast deze winstgevende exploitaties bestaat tevens een aantal exploitaties met een negatief verwacht resultaat. Hiervoor is een voorziening opgenomen van €14,1 miljoen (2017 €14,3 miljoen) waarbij het grootste deel betrekking heeft op Uden Noord I (€9,2 Miljoen) en Herstructurering Loopkant-Liessent (€3,3 miljoen).

### Ontwikkeling Hoogveld-Zuid-Noord van start

In 2016 heeft een wijziging in het BBV plaatsgevonden ten aanzien van de niet in exploitatie genomen gronden (NIEGG). Dit zijn gronden waarvoor wel een stellig voornemen bestaat om deze als grondexploitatie te ontwikkelen, maar waarvoor nog geen grondexploitatieplan en –begroting door de raad is vastgesteld. Met ingang van 2016 worden deze gronden onder de materiële vaste activa gerubriceerd in de jaarrekening. Voor deze gronden moet uiterlijk in 2019 een marktwaardetoets (taxatie) plaatsvinden om vast te stellen of de marktwaarde niet lager ligt dan de boekwaarde. Is dit wel zo, dan dient een afwaardering plaats te vinden. Voor de gemeente Uden gaat het om de gronden met een boekwaarde van €7,7 miljoen voor Hoogveld-Zuid-Noord. Inmiddels heeft de provincie Noord-Brabant ingestemd met de ontwikkeling en zijn de procedures voor het opzetten van een actieve exploitatie gestart, welke uiterlijk 31 december 2019 afgerond dienen te zijn.





Belangrijkste boodschappen

- detailbevindingen jaarrekening
- sociaal domein
- ruimtelijk domein
- resultaten bedrijfsvoering
- begrotingsrechtmatigheid
- financiële positie

### Schattingen ruimtelijk domein zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2018 beoordeeld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Oordeel bij de jaarrekening

Schattingspost	Oordeel					Toelichting
Waardering materiële vaste activa			●			Aan de wijze van afschrijven op materiële vaste activa ligt het activabeleid van de gemeente ten grondslag. De gehanteerde afschrijvingspercentages blijken uit de grondslagen van de jaarrekening. De gehanteerde afschrijvingstermijnen sluiten aan met de financiële verordening. Wij hebben geen bevindingen geconstateerd.
Waardering vastgoed			●			Vastgoed kan een economische of een maatschappelijke functie hebben. Op vastgoed met een maatschappelijke functie mag niet afgewaardeerd worden. Op vastgoed met een economische functie moet dat wel indien de marktwaarde lager is dan de boekwaarde. Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden concluderen wij dat de inschattingen van het college evenwichtig tot stand zijn gekomen. De waardering van de <a href="#">strategische grondposities</a> lichten wij apart toe.
Waardering grondexploitaties			●			Zie voor toelichting: <a href="#">parameters grondexploitatie</a>
Juistheid en volledigheid voorziening onderhoud			●			Wij hebben de onderhoudsvoorzieningen doorlopen en de onderbouwingen, met name de feitelijke lasten en de onderhoudsplannen, gecontroleerd. Hieruit komen geen bijzonderheden.
Juistheid en volledigheid voorzieningen riolering/afvalstoffenheffing			●			Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de waardering.
	controleverschil	voorzichtig	Evenwichtig	Optimistisch	controleverschil	

Ontwikkelingen voor uw organisatie

Bijlagen

## De parameters voor de grondexploitaties zijn evenwichtig ingeschat



De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op, de zogenaamde jaarschijven, waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld. In onderstaande tabel zijn onze bevindingen weergegeven.

Schattingspost	Oordeel					Toelichting
	controleverschil	voorzichtig	evenwichtig	optimistisch	controleverschil	
Gehanteerde rekenrente			●			De gehanteerde rekenrente ligt op 2,9%. Uit herrekening door de gemeente is gebleken dat de feitelijke rente binnen de toegestane afwijking valt.
Kostenstijging			●			De kostenstijging is vastgesteld op 2% en ligt in lijn met 2017 (1,5%). Wij kunnen instemmen met deze uitgangspunten.
Opbrengstenstijging		●				De opbrengstenstijging ligt vast op 0,5% en ligt hiermee in lijn met 2017. Gezien de huidige marktontwikkeling zien wij deze parameter als voorzichtig.
Gehanteerde programmering			●			De gemeente heeft rekening gehouden met woonwensen in de regio, resultaten uit het verleden en toekomstige verwachte behoefte.
Verkooprijzen			●			Ingerekende verkoopprijzen worden evenwichtig geacht en zijn onderbouwd middels taxaties.
<b>Overall oordeel</b>						
	controleverschil	voorzichtig	evenwichtig	optimistisch	controleverschil	



Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen

detailbevindingen  
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie

## Ontwikkelingen in domein bedrijfsvoering

### Geen consequente boekingsgang voor grondexploitaties in realisatie en begroting

De boekingsgang voor de gemaakte kosten en opbrengsten wordt in de begroting en de jaarrekening met een andere boekingssysteematiek verwerkt. In de begroting zijn de baten en lasten dubbel opgenomen bij het doorboeken naar de balans en in de jaarrekening zijn deze gesaldeerd. Het heeft geen effect op het saldo in programma 1 duurzaam wonen en ondernemen. Maar het hanteren van een gelijke boekingsgang geeft echter wel beter inzicht. Dit is toegelicht bij de jaarrekening 2018 en voor 2019 wordt de systematiek aangepast.

### Intentieovereenkomst om per 1 januari 2022 samen te gaan met gemeente Landerd tot Maashorst gemeente

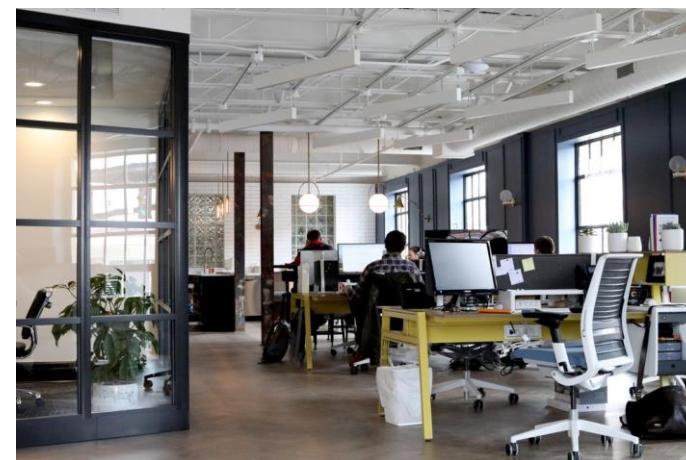
Op basis van het principebesluit van de gemeenteraden van Uden en Landerd om te komen tot een herindeling per 1 januari 2022 worden een herindelingsontwerp en een plan van aanpak uitgewerkt.

Op bedrijfsvoeringniveau vindt steeds meer samenwerking en verkenning plaats om bij wijzigingen processen zoveel mogelijk op elkaar aan te laten sluiten. Ook het samen gaan oppakken van verbijzonderde interne controle is hiervan een onderdeel. Hierbij adviseren wij tevens de inrichting van het jaarverslag en jaarrekening meer naar elkaar te brengen, om hierin ook in het jaarrekeningproces efficiency en samenwerking te realiseren.

### Project BLOU is stopgezet

Op basis van een collegebesluit is besloten de samenwerking met betrekking tot project BLOU stop te zetten. Dit betekent dat een aantal investeringen dat is uitgesteld nu alsnog door de gemeente Uden in gang zijn gezet. Uitgangspunt hierbij is de borging van de continuïteit en beveiliging van het IT beheer.

In de begroting 2019 zijn de investeringen voor de technische infrastructuur opgenomen en een budget voor de ontwikkeling van informatievoorziening zoals BI, Cognos en een kwaliteitsimpuls van het gegevensmanagement.





Belangrijkste boodschappen

detailbevindingen  
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie



Oordeel bij de jaarrekening

## Schattingen domein bedrijfsvoering zijn evenwichtig

Bij het opstellen van de jaarrekening maakt het college belangrijke schattingen. We hebben de schattingen die het college heeft gemaakt bij het opstellen van de jaarrekening 2018 beoordeeld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van onze bevindingen met de bijbehorende motivering.

Schattingspost	Oordeel					Toelichting
Waardering financiële vaste activa			●			Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de waardering.
Waardering debiteuren en overige uitzettingen			●			Het college heeft voor de verschillende debiteuren en overige uitzettingen een inschatting gemaakt ten aanzien van de inbaarheid. Hier zijn geen bijzonderheden bij geconstateerd.
Juistheid en volledigheid overige voorzieningen			●			De voorziening wethouderspensiolen (APPA) per ultimo 2018 is onderbouwd door actuele actuariële berekeningen welke zijn gemaakt door een externe serviceorganisatie. Wij kunnen instemmen met de berekeningswijze.  Er is een voorziening van €234.000 opgenomen voor grondaankopen en sloopkosten vanwege de aanleg van een fietspad, waarvoor onzeker is of deze kosten ten laste van de gemeente, of van de Provincie zullen komen. Uit voorzichtigheid is deze voorziening opgenomen. Wij kunnen hiermee instemmen.
Volledigheid overlopende passiva en overige schulden			●			Wij hebben geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de waardering.
	controlerverschil	voorzichtig	evenwichtig	optimistisch	controlerverschil	



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen





Belangrijkste  
boodschappen



Oordeel bij de  
jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor  
uw organisatie



Bijlagen

detailbevindingen  
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie

## Begrotingsrechtmatigheid

Een onderdeel van onze rechtmatigheidscontrole betreft de naleving van het budgetrecht van de raad. Is op programma of kredietniveau niet meer besteed dan waar u als raad toe besloten heeft. Overschrijdingen zijn in sommige gevallen onrechtmatig. In de staat van baten en lasten 2018 van de gemeente Uden zijn geen overschrijdingen ten opzichte van de begroting na wijziging geconstateerd boven de rapporteringstolerantie van €134.000.



Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen

detailbevindingen  
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie

## Kengetallen laten positief beeld zien; investeringsniveau blijft achter bij begroting

Kengetallen	Gemeente Uden		Landelijk	
	2018	2017	2018*	2017
Netto schuldquote	65,6%	76,8%	69,4%	70,4%
Netto schuldquote gecorrigeerd	56,9%	66,1%	61,5%	61,4%
Solvabiliteit	38,4%	32,9%	32,7%	32,7%
Grondexploitaties	18,1%	28,4%	16,8%	19,5%
Belastingcapaciteit	92%	95,5%	101,5%	101,7%
Structurele exploitatieruimte	1,3%	0,0%	1,3%	0,6%

\* op basis van de begroting 2018

De netto schuldquote (gecorrigeerd) liggen in lijn met het landelijk gemiddelde. Ten opzichte van 2017 zijn ze afgenomen. De netto schuldquote (gecorrigeerd) wil zeggen de mate waarin de gemeente externe financiering heeft aangetrokken. In de netto schuldquote gecorrigeerd zijn de aangetrokken leningen die de gemeente heeft doorgeleend gecorrigeerd. De afname ten opzichte van 2017 komt doordat het de verwachting was dat in 2018 een langlopende lening van €30 miljoen aan te trekken. Door het uitstellen van investeringen en hogere baten uit grondverkoop in 2018 dan begroot, bleek dat niet nodig.

Hierbij valt het op dat de investeringstaakstelling fors blijft. Vanuit de lopende onderhanden projecten schuift voor €33,6 miljoen door naar 2019, met hierbij de investerings-taakstelling voor 2019 van €23,5 miljoen. Bij de 2<sup>e</sup> afwijkingenrapportage 2018 ging het nog om €45 miljoen. Wij adviseren na te gaan of deze doelstelling nog altijd haalbaar is voor 2019.

De solvabiliteit geeft een beeld van de mate waarin Uden op lange termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. Belangrijk is om de solvabiliteit in relatie te zien tot de risico inschatting en het [weerstandsvermogen](#).

Het kengetal grondexploitaties geeft de boekwaarde van de grondexploitaties in relatie tot de totale baten weer. In de paragraaf [ruimtelijk domein](#) hebben we de risico's en de aard van de projecten in de grondexploitaties toegelicht

De belastingcapaciteit ligt onder het landelijk gemiddelde. Het is een beleidsmatige keuze van de gemeenteraad om het niveau van de woonlasten vast te stellen.

De structurele exploitatieruimte wil aangeven de mate waarin de structurele lasten worden gedekt met structurele baten. Ook de meerjarenbegroting tot 2022 laat een structureel sluitende begroting zien.







Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen

detailbevindingen  
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

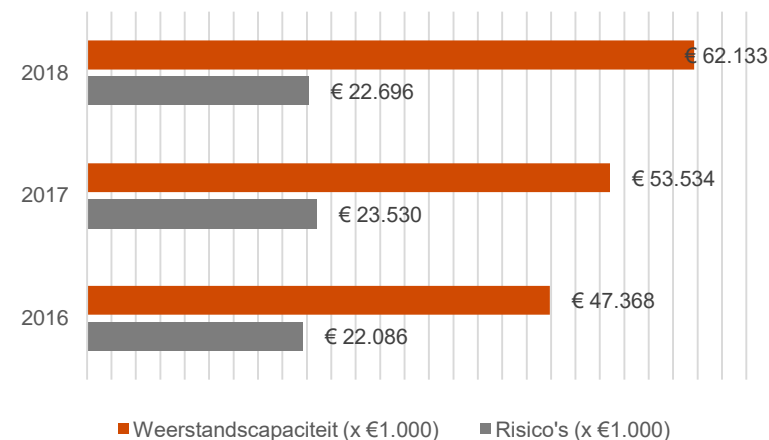
financiële  
positie

## Het weerstandsvermogen is gestegen ten opzichte van voorgaand jaar

Het weerstandsvermogen is toegenomen per 31 december 2018. Dit komt met name doordat de risico's gelijk zijn gebleven en het eigen vermogen is toegenomen ten opzichte van 2017. Deze toename zit met name in de algemene reserve, de algemene reserve grondbedrijf door de tussentijdse winstneming en in de reserve sociaal domein door lagere onttrekkingen op de transformatie Jeugd dan verwacht.

Voor het bepalen van het weerstandsvermogen wordt niet het gehele eigen vermogen gebruikt maar gaat gemeente Uden uit van: de algemene reserves, reserve sociaal domein, het jaarrekeningresultaat, stille reserves en onbenutte belastingcapaciteit.

Deze berekening is toegelicht in de jaarrekening. Bij het gebruik van de onbenutte belastingcapaciteit is het belangrijk om mee te nemen dat dit in de praktijk alleen voorkomt als de andere mogelijkheden in het weerstandsvermogen niet meer voldoende blijken. Ook als de meegerekende onbenutte belastingcapaciteit van €4,0 miljoen niet wordt meegenomen in de bepaling van de weerstandsratio is deze nog goed te noemen.





Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen

detailbevindingen  
jaarrekening

sociaal domein

ruimtelijk  
domein

resultaten  
bedrijfsvoering

begrotings-  
rechtmatigheid

financiële  
positie

## De realisatie van saldo van baten en lasten voor mutaties reserves is positiever dan begroot

	Resultaat voor bestemming begroting (x€1.000)	Resultaat voor bestemming realisatie (x €1.000)	% Afwijking
<b>2016</b>	€ 506	€ 4.142	719%
<b>2017</b>	€ 115	€ 8.269	7090%
<b>2018</b>	€ 3.870	€ 9.671	150%

De realisatie van baten en lasten voor mutaties in de reserves komt uit op €9,6 miljoen. Initieel begroot was €3,8 miljoen en in de begroting na wijziging werd een resultaat van €5,4 miljoen verwacht.

De afwijking van de realisatie ten opzichte van de begroting wordt met name verklaard door:

- Op programma 1 is een voordeel van €429.000 behaald door hogere baten op de grondverkoop en mutaties in de realisatievoorziening rioolheffing en afvalstoffenheffing
- Voordeel van €2,3 miljoen op programma 2 maximaal meedoen: door lagere uitgaven sociaal domein door uitstel transformatie uitgaven en uitkeringen levensonderhoud
- Voordeel van €1,0 miljoen bij programma 3 goed leven en ontmoeten door lagere lasten subsidie peuteropvang €439.00, lagere onderhouds- en inrichtingskosten onderwijs en lagere lasten openbaar groen doordat de projecten nog onderhanden zijn.
- Voordeel van €434.000 op het programma bedrijfsvoering met name door lagere lasten overhead.





Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen

## De bezoldiging van uw topfunctionarissen is juist verantwoord in de WNT-bijlage

Als onderdeel van onze controle hebben wij de nalevering van de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Op grond van de wet zijn de griffier en de gemeentesecretaris aangewezen aan topfunctionaris. Hun bezoldiging is juist en volledig verantwoord in de bijlage WNT in uw jaarstukken.

Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op: <https://www.topinkomens.nl>

### Bijlage Wet Normering Topinkomens (WNT)



U heeft drie topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening 2018



Alle topfunctionarissen zijn in loondienst. Gedurende het jaar heeft een wisseling plaatsgevonden in de functie van gemeentesecretaris.



U heeft in 2018 geen ontslagvergoedingen uitgekeerd



### Controleverklaring gemeente Uden bevat paragraaf inzake overige aangelegenheden anticumulatiebepaling WNT

Met ingang van 2018 gelden nieuwe WNT-regels voor de samenloop van topfuncties bij verschillende WNT-instellingen. Deze anticumulatiebepalingen regelen dat de som van de bezoldigingen van iemand die uitvoerende topfuncties uitoefent bij meerdere rechtspersonen of instellingen, niet hoger mag zijn dan het van toepassing zijnde bezoldigingsmaximum. In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij geen controle uitgevoerd op de naleving van deze anticumulatiebepalingen. Dit hebben wij in onze controleverklaring bij uw jaarrekening in een paragraaf inzake overige aangelegenheden tot uitdrukking gebracht.



Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen

## Geen bevindingen in de SiSa-bijlage

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa bijlage bij de jaarrekening 2018.

Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('BADO') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- € 12.500 indien de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan € 125.000;
- 10% indien de omvangsbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk is aan € 1.000.000;
- € 125.000 indien de omvangsbasis groter is dan € 1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. In onderstaande tabel hebben wij onze bevindingen per specifieke uitkering opgenomen.

Nr	Naam specifieke uitkering	Totale fout of onzekerheid per specifieke uitkering	Totale omvang van de fout of de onzekerheid (in €)	Toelichting fout/onzekerheid
D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2017	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing
G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeente 2017	N.v.t.	N.v.t.	Niet van toepassing

Belangrijkste boodschappen

Oordeel bij de jaarrekening

- Oordeel
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- WNT
- SiSa
- Interne beheersing
- Fraude(risico)

Ontwikkelingen voor uw organisatie

Bijlagen

## Interne beheersing is op orde

In onze rapportage interim bevindingen van 26 november 2018 hebben wij ons beeld gegeven op de interne beheersing van uw gemeente. Onze belangrijkste conclusie was dat de interne beheersing van de gemeente Uden op orde is. In de tabel hiernaast hebben wij kort per proces inzichtelijk gemaakt wat de status is van de interne beheersing. Klik [hier](#) voor een toelichting op het lines of defence model.

Wij zien op onderdelen mogelijkheden om een verdere doorontwikkeling te maken en hierdoor werkzaamheden die nu in de tweede of derde lijn worden opgepakt te ondervangen in de eerste of tweede lijn. Met behulp van digitalisering kan ook een doorontwikkeling in de primaire processen worden gemaakt.

### Doorontwikkeling IT functie heeft de aandacht

Samenvattend zien we dat de algemene IT-beheersmaatregelen rondom GWS4All in lijn zijn met verbeterd ten opzichte van 2017. In 2018 zijn risicogebieden rondom ongeautoriseerde wijzigingen en ongeautoriseerde toegang tot GWS4all opgevolgd. Verder adviseren wij om gebruik te maken van de beschikbare logging op kritische functies nog in lijn zijn met de functie en verantwoordelijkheden

#### Legenda

- In opzet ontoereikend
- ◐ In opzet toereikend, maar één of meerdere beheersmaatregelen bestaan in de praktijk niet
- Proces is adequaat opgezet en beheersmaatregelen bestaan
- ◆ Niet van toepassing

	Proces	Line of defence			Tov 2017
		1	2	3	
BEDRIJFSVOERING	Inkopen en betalingen	<span style="color: #e74c3c;">◐</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
	Aanbestedingen	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
	Salarissen	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
	Inkomende subsidies	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
	IT	<span style="color: #e74c3c;">◐</span>	<span style="color: #e74c3c;">◐</span>	<span style="color: #e74c3c;">◆</span>	→
FYSIEK	Proces	1	2	3	Tov 2017
	Grondexploitatie	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
	Inkomende subsidies	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
	Parkeren	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
SOCIAAL	Proces	1	2	3	Tov 2017
	Jeugd	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
	Wmo	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
	Participatie	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→
	Verstrekte subsidies	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	<span style="color: #e74c3c;">●</span>	→



# Wat is het lines of defence model?



Onze controleaanpak is naast het controleren van de jaarrekening gericht op het verbeteren van uw bedrijfsvoering inclusief digitalisering hiervan. In onze controle hanteren wij daarvoor het '3 lines-of-defence' model. Dit model geeft handvatten om te beoordelen waar in de interne beheersing risico's worden ondervangen:

- In de **eerste lijn**: in het primaire proces, onder verantwoordelijkheid van de proceseigenaar.
- In de **tweede lijn**: in de ondersteunende processen zoals financiën en control, waar checks and balances ingericht zijn om fouten te signaleren.
- In de **derde lijn**: in uw verbijzonderde interne controle achteraf.







Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening

Oordeel

Jaarverslag

Jaarrekening

WNT

SiSa

Interne beheersing

Fraude(risico)



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen

## Geen (vermoeden van) fraude, beheersing frauderisico's krijgt voldoende aandacht

Tijdens onze controle van de jaarrekening 2018 zijn geen aanwijzingen voor fraude aan het licht gekomen. Op basis van onze frauderisicobeoordeling hebben wij de volgende controlewerkzaamheden uitgevoerd:


- Risicoanalyse per proces waarin de drie kenmerken van fraude: rationalisatie, druk en gelegenheid zijn afgezet tegen de kans en de impact.
- Frauderisico besproken met auditcommissie, college, directie en VIC
- We hebben beoordeeld of nevenfuncties van het college en de directie aanleiding gaven tot een verhoogd risico.
- We hebben beoordeeld of er signalen zijn voor een verhoogd risico op fraude vanuit notulen, persberichten en andere (openbare) publicaties.
- Wij hebben ongebruikelijke boekingen (boekingen buiten het normale proces om) in uw administratie gecontroleerd.
- Jaarlijks wordt in het kader van onvoorspelbaarheid een proces/transactie nader geanalyseerd. Dit jaar hebben wij de declaraties van het college van B&W bekeken.


Uit bovenstaande werkzaamheden zijn geen bijzonderheden voorgekomen.


### Beheersing van frauderisico's krijgt voldoende aandacht

Wij hebben naast onze eigen werkzaamheden tevens beoordeeld in hoeverre het frauderisico intern beheerst wordt. De uitkomsten zijn onderstaand opgenomen:

Aspect	Oordeel
Bewustzijn	Bewustzijn is aanwezig en processen worden geëvalueerd op risico's ten aanzien van fraude en integriteit. Risicomanagement is ook gericht op elementen van fraude en integriteit.
Risicoanalyse	Vanuit risicomanagement en inrichting interne beheersing is er brede aandacht voor fraude en integriteitsrisico's. Het vastleggen in een algehele fraude risicoanalyse is een volgende stap.
Preventieve maatregelen	Preventieve maatregelen zijn ingericht in de primaire processen
Detectieve maatregelen (controle door de VIC)	In het werkplan van de verbijzonderde interne controle zijn detectieve maatregelen opgenomen.

 Belangrijkste boodschappen

 Oordeel bij de jaarrekening


 Ontwikkelingen voor uw organisatie

Vooruitblik ontwikkelingen

Rechtmatigheidsverantwoording

Impact op uw organisatie

Speerpunten

 Bijlagen

## Vooruitblik voor gemeente Uden

We hebben belangrijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving met de organisatie en auditcommissie/raad besproken. Via onze rapportages brengen wij u onze observaties en aanbevelingen over status en voortgang die u treft ten aanzien van deze ontwikkelingen.

### Vorbereiding Omgevingswet in volle gang

In 2017 is de eerste uitwerking van de omgevingswet voor gemeente Uden gestart. Hierbij wordt gewerkt aan instrumenten als de omgevingsvisie en programma's, het omgevingsplan en de omgevingsvergunning. In 2018 heeft de focus gelegen op het actualiseren van beleid en regelgeving, en de voorbereiding op de omgevingsverordening. Dit is een tussenstap om te komen tot een omgevingsplan. De ontwikkelingen worden opgepakt met de klankbordgroep en de raadwerkgroep

In 2018 is een pilot gestart om te komen tot een afwegingskader. Dit afwegingskader gaat opgesteld worden voor alle gebieden in de gemeente Uden als aanvulling op de huidige omgevingsvisie. Tevens is in 2018 gestart met het optimaliseren van de werkprocessen. Dit wordt in 2019 verder opgepakt. Ook wordt de relatie met het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) gemaakt.

### Uw onderhoudsrichtlijn voldoen aan de nieuwe BBV regelgeving 2019

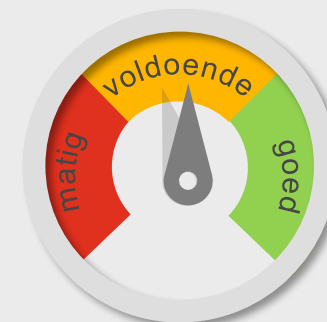
In 2019 zijn de nieuwe onderhoudsbepalingen uit de nieuwe notitie materiële vaste activa van de commissie BBV van kracht gegaan. De Nota Openbare Ruimte moet in 2019 worden geactualiseerd. Hierin worden de kwaliteitsniveaus vastgesteld.

Naar aanleiding van de gewijzigde BBV heeft gemeente Uden de onderhoudsplannen beoordeeld en zijn wijzigingen doorgevoerd in de financiële administratie. Diverse onderdelen die voorheen in de voorzieningen voor groot onderhoud waren opgenomen zijn nu opgenomen in het Meerjaren Investeringsplan, welke worden geactiveerd en afgeschreven. Ook zijn de benodigde stortingen en hoogte van de voorzieningen herijkt.

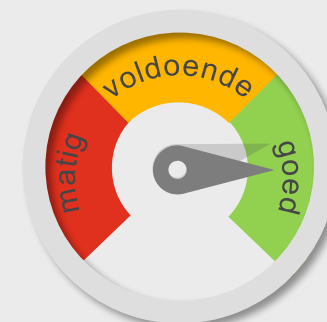
U voldoet hiermee aan de nieuwe BBV-bepalingen.



Omgevingswet



Onderhoud vastgoed BBV





Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening



Ontwikkelingen voor uw organisatie

Vooruitblik ontwikkelingen

Rechtmatigheidsverantwoording

Impact op uw organisatie

Speerpunten



Bijlagen


## U zet eerste stappen in Rechtmatigheidsverantwoording

In de meicirculaire 2018 is aangekondigd dat het college met ingang van 2021 een rechtmatigheidsverantwoording af dient te geven. Inzake de exacte invulling wordt stap voor stap meer duidelijk. Zo zal het college naar verwachting zich alleen over de financiële rechtmatigheid van transacties aan de raad dienen te verantwoorden. Omdat u reeds een verbijzonderde interne controle uitvoert op de financiële rechtmatigheid zal de impact op uw organisatie beperkt zijn. In de jaarrekening 2018 heeft de gemeente Uden reeds een bedrijfsvoeringsverklaring opgenomen. Waaruit blijkt dat het college belang hecht aan de ontwikkeling van de rechtmatigheidsverantwoording.


Gemeente Uden hecht waarde aan de ontwikkeling van de bedrijfsvoering en daarbij het op orde zijn van de interne beheersing. In maart 2019 heeft de gemeente Uden een landelijke VNG dag georganiseerd om ervaringen rondom de rechtmatigheidsverantwoording uit te wisselen.

Wij adviseren om de ingezette weg door te zetten en de rechtmatigheidsverantwoording te gebruiken als basis voor de nieuwe visie verbijzonderde interne controle. Waarbij de focus meer komt op preventieve maatregelen en bewustwording in de organisatie.






Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening




Ontwikkelingen voor uw organisatie

Vooruitblik ontwikkelingen

Rechtmatigheidsverantwoording

Impact op uw organisatie

Speerpunten




Bijlagen


## Impact van diverse interne ontwikkelingen op onze controle


Binnen uw eigen gemeente zijn diverse ontwikkelingen die van invloed zijn op onze controle. We hebben deze aan de hand van het auditplan 2018 met u besproken. Hieronder lichten wij de status en impact van de belangrijkste ontwikkelingen toe:



Wijziging	Voortgang		Impact
	Status t.o.v. auditplan	Toelichting in jaarstukken	
1 Stopzetting project BLOU	↗	●	In de begroting 2019 zijn de investeringen voor de technische infrastructuur opgenomen en een budget voor de ontwikkeling van informatievoorziening zoals BI, Cognos en een kwaliteitsimpuls van het gegevensmanagement.
2 Herinrichting interne audit	→	●	In ontwikkeling en wordt opgepakt in samenhang met de fusie met gemeente Landerd tot Maashorstgemeente
3 Ontwikkeling en digitalisering P&C Cyclus	↗	●	In brede ontwikkeling en richt zich nu voornamelijk op de inrichting van de rechtmatigheidsverantwoording.
4 Vervanging salarispakket PIMS4ALL voor Motion	→	●	We hebben geen bevindingen geconstateerd.
5 Zorgloket sociaal domein	↗	●	Aanpassing van het proces, heeft met name impact vanaf 2019

 Belangrijkste boodschappen

 Oordeel bij de jaarrekening

 Ontwikkelingen voor uw organisatie

Vooruitblik ontwikkelingen

Rechtmatigheidsverantwoording

Impact op uw organisatie

**Speerpunten**

 Bijlagen

## Speerpunten van de raad

In onze natuurlijke adviesrol dragen wij bij aan het verder versterken van de kaderstellende en controlerende rol van de raad/auditcommissie. Jaarlijks geeft de raad/auditcommissie ons een aantal speerpunten mee voor de controle. Zie onderstaand voor de uitwerking van de speerpunten van 2018:

### Uitwerking speerpunt 1: Inzicht in eigen governance van verbonden partijen en samenwerkingsverbanden

In de paragraaf verbonden partijen is de visie van de gemeente Uden op verbonden partijen uitgewerkt. Ook zijn hierin de ingezette verbeterpunten Opgenomen om te komen tot een focus en prioritering met hieraan gekoppeld raadsrapporteurs. Dit wordt opgepakt samen met de griffiers van de Noord-Oost Brabantse gemeenten vanuit het rapport Grip op regionale samenwerkingsverbanden.


In de ambtelijke organisatie is per verbonden partij een behandelend ambtenaar aangewezen. Een behandelend ambtenaar is een beleidsadviseur die actief bij de bedrijfsvoering en ontwikkelingen van de verbonden partij is betrokken. Hierin is ook de planning van de aanlevering van documenten een belangrijk onderwerp. De beleidsadviseur wordt in het voorbereiden van de zienswijze voor de gemeenteraad ondersteund door de controllers. Bij grote gemeenschappelijke regelingen is er een regievoerdersoverleg waarin de financiële stukken samen met de gemeenschappelijke regeling worden doorgenomen. Daarbij is er voor gemeenschappelijke regelingen een adoptieproces: één of enkele gemeenten bereiden het conceptadvies voor en de andere gemeenten kunnen hier dan gebruik van maken. Om de gemeenteraden op de hoogte te houden zijn er twee keer per jaar informatiebijeenkomsten voor regionale samenwerkingsverbanden in Noordoost Brabant. Het doel is dan om dieper in te gaan op actuele ontwikkelingen bij regionale samenwerkingsverbanden en om daar in regionaal verband met elkaar van gedachten over te wisselen.


Het risicoprofiel van de samenwerkingsverbanden van de gemeente Uden is niet hoog. Zoals bovenstaand uitgewerkt is de beheersing van de verbonden partijen ambtelijk goed geborgd. Dit stelt de gemeenteraad in staat om de juiste besluitvormingsprocessen te doorlopen.


### Uitwerking speerpunt 2: Inzicht in de verschillende geldstromen sociaal domein

Dit speerpunt hebben wij uitgewerkt in [de paragraaf sociaal domein](#). Hierin zijn de belangrijkste geldstromen in het sociaal domein uitgewerkt. In deze paragraaf worden de ontwikkelingen in 2018 weergegeven. De tabel geeft inzicht in de verschillende geldstromen in het sociaal domein. De tweede pagina gaat in op hoe zekerheid wordt verkregen op de verschillende onderdelen in het sociaal domein.



 Belangrijkste boodschappen

 Oordeel bij de jaarrekening

 Ontwikkelingen voor uw organisatie

 Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

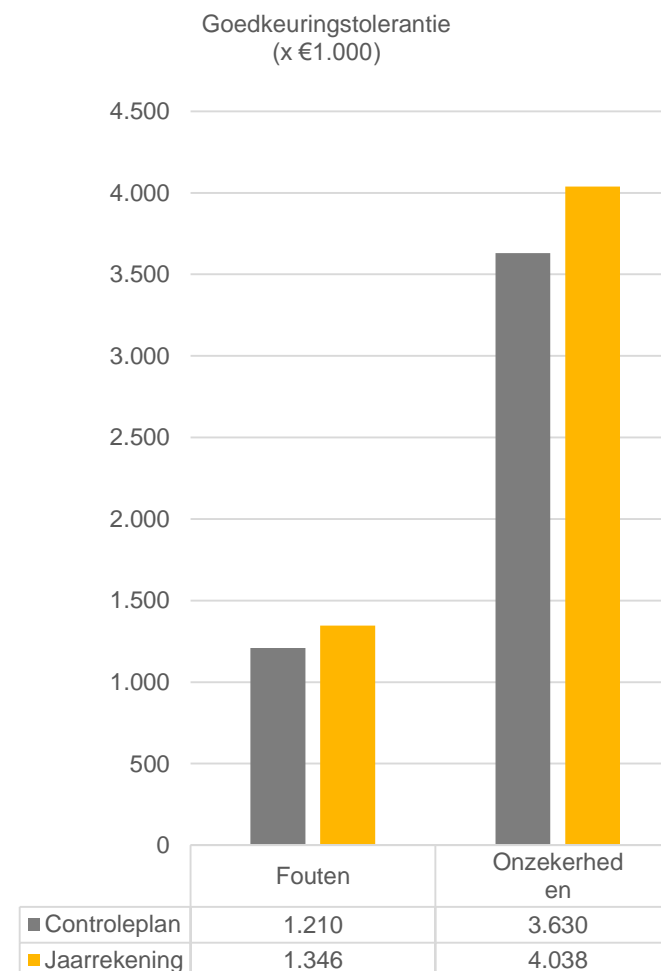
Onze onafhankelijkheid

## De materialiteit is gedurende de controle toegenomen

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip 'materieel' wordt toegelicht in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening' in onze controleverklaring.

In het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden (BADO) zijn de goedkeuringstoleranties bepaald die de accountant ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de gemeente hanteert. De grondslag voor het bepalen van deze toleranties betreft de totale werkelijke kosten van de gemeente, inclusief de toevoegingen aan de bestemmingsreserves.

In ons controleplan hebben wij een materialiteit vastgesteld van € 1,2 miljoen. Materialiteit wordt echter geactualiseerd op basis van de feitelijke financiële gegevens en wijzigingen in uw organisatie en omgeving gedurende het hele jaar. Aangezien de werkelijke lasten, inclusief dotaties aan de bestemmingsreserves, hoger zijn dan in de begroting 2019 op basis waarvan wij onze initiële materialiteit hebben berekend, heeft er op basis van de wettelijke uitgangspunten een verhoging plaatsgevonden naar € 1,3 miljoen. De stijging van de materialiteit wordt toegelicht bij de [afwijking van de realisatie ten opzichte van de begroting](#)





Belangrijkste boodschappen



Oordeel bij de jaarrekening



Ontwikkelingen voor uw organisatie



Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

Onze onafhankelijkheid

## Update over onze communicatie met u

Als PwC vinden wij het van belang om u te laten zien op welke wijze wij de belangrijkste voorwaarden en aandachtspunten van de controle hebben gerapporteerd. Deze hebben we opgenomen in onderstaande tabel.

Vereiste communicatie grond van controlestandaarden	Controleplan	Rapportage interim-bevindingen	Accountants-verslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant.	●		
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC	●		●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle.		●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude		●	●
Niet-naleven van wet- en regelgeving			●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het management.			●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring.			●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college			●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op de financiële verslaggevingsproces			●
Niet gecorrigeerde afwijkingen			●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de entiteit.			●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's.	●		●





Belangrijkste  
boodschappen



Oordeel bij de  
jaarrekening



Ontwikkelingen voor  
uw organisatie



Bijlagen

Materialiteit

Communicatie

Onze onafhankelijkheid

## Onze onafhankelijkheid is gewaarborgd

### **Wij hebben geen opdrachten uitgevoerd die onze onafhankelijkheid bedreigen**

Wij hebben onze naleving van externe standaarden, het wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid van PwC en het onafhankelijkheidsafspraken met gemeente Uden met betrekking tot onze dienstverlening in 2018 bewaakt en bevestigd dat we aan deze onafhankelijkheids-vereisten hebben voldaan en voldoen.

Gedurende het jaar hebben wij de volgende extra opdrachten verricht op verzoek van het college

- Uitvoeren van werkzaamheden ten behoeve van projectverklaringen